

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

29.12.2023

с.Старое Дрожжаное

КАРАР

№ 579

«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын раслау турында

Россия Федерациясе Бюджет кодексының 179 статьясы, Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы муниципаль программаларын эшләү, гамәлгә ашыру һәм нәтижелелеген бәяләү тәртибен һәм Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы муниципаль программаларын эшләү һәм гамәлгә ашыру буенча методик тәкъдимнәрне раслау турында» 2015 елның 17 ноябрәндәге 453 номерлы карары нигезендә Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты **КАРАР БИРӘ**:

1. Кушымтада бирелгән «2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын расларга.

2. «2021-2023 елларга Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын раслау турында» Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының 2020 елның 30 ноябрәндәге 632 номерлы карарын үз көчен югалткан дип танырга.

3. Әлеге карар рәсми басылып чыгарга тиеш.

Башкарма комитет
Житәкчесе

Р.И. Мөхәммәтжанов

Татарстан Республикасы
Чүпрәле муниципаль районы
Башкарма комитетының
2023 елның "___" _____
_____ номерлы карары белән
расланган

«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районында
Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм
үстерү»

Программа паспорты

Программаның исеме	«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасы (алга таба Программа).
Программаның дәүләт заказчысы-координаторы	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты
Программаның төп эшләүчеләре	«Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге» МКУ, «Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге» МКУ, «Туган як» газетасы редакциясе
Программаның максаты	Чүпрәле муниципаль районында татар, рус һәм башка телләрен, шулай ук Татарстан Республикасыннан читтә татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру.
Программаның бурычлары	<ol style="list-style-type: none">1. Чүпрәле муниципаль районында тел сәясәтен норматив хокукый тәэмин итүне камилләштерү;2. Татарстан Республикасының дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләрен тигез яшәшенә ярдәм итү;3. Чүпрәле муниципаль районында татар һәм рус телләрен өйрәнүнең һәм татар һәм рус телләрендә укытуның бербөтен системасын үстерү; Татарстан Республикасыннан читтә татар телен өйрәнүгә һәм укытуга ярдәм итү;4. Чүпрәле муниципаль районында яшәүче халыклар вәкилләренә телләрен саклау һәм үстерү;5. Чүпрәле муниципаль районында дәүләт телләрен һәм башка телләренә социаль статусын күтәрү һәм популярлаштыру.
Программаны гамәлгә ашыру сроклары	2024-2026 еллар

<p>Программаны финанслау күләме һәм чыганаclarы</p>	<p>Программаны финанслау күләме ел саен жирле бюджет акчалары хисабына 351,0 мең сум тәшкил итә. Искәрмә: финанслау күләме фаразлау характерында һәм район бюджеты мөмкинлекләрен исәпкә алып ел саен төзәтмәләргә дучар ителә.</p>
<p>Көтелгән нәтижәләр</p>	<p>2026 елга: - мәгариф оешмаларында туган телдә тәрбияләнүче балалар өлеше 100 процент дәрәжәсендә сакланачак; - гомуми белем бирү оешмаларында татар милләтеннән булган балаларны туган телдә укыту өлеше 55,28 процент дәрәжәсендә сакланачак; - ике дәүләт телендә рәсмиләштерелгән тышкы һәм эчке визуаль мәгълүмат чараларының өлеше 100 процент; - Татарстан Республикасы халыкларының туган телләрен укытуны федераль дәүләт белем бирү стандартлары таләпләренә туры килә торган укыту-методик комплектлар белән тәмин итү өлеше - 100 процент - үсеп килүче буынны милли мәдәниятләр кыйммәтләренә жәлеп итү максатларында үткәрелә торган чараларга кертелгән балалар өлеше - 100 процент - мәктәпкәчә һәм гомуми белем бирү учреждениеләрендә укытучылар һәм туган тел һәм әдәбият тәрбиячеләре тарафыннан кадрлар составының тәмин ителеше - 100 процент - татар һәм рус телләренә, шулай ук районның башка халыкларының оптималь яшәешен һәм үсешен тәмин итә торган чаралар системасын булдыру; дәүләт телләрен тирәнтен өйрәнүгә ярдәм итә торган мәгариф һәм мәдәни учреждениеләр челтәрен киңәйтү; - районда телләренә оптималь эшләвен тәмин итү гамәлләрен координацияләү максатларында бербөтен инфраструктура булдыру;</p>

I. ПРОГРАММАНЫҢ КОНЦЕПЦИЯСЕ

Татарстан Республикасында гадәт буенча гомумроссия гражданлык һәм Татарстан тәңгәллеген ныгытуга, мәдәни һәм тел традицияләрен трансляцияләүгә, яшә буында туган телгә һәм рухи мираска мөхәббәт тәрбияләүгә һәм этник тиндәшлек формалаштыруга аерым игътибар бирелә. Сөйләм юнәлешле лагерьларга, профильле сменаларга, конференцияләргә һәм туган телләрдәге олимпиадаларга даими кызыксыну өлеге эш юнәлешенә ихтыяжлы булуын һәм дәвам итүне таләп итүен күрсәтә. Шулай ук ижтимагый оешмаларның

инициативаларын хушлау, яңа заманча яшьләр һәм балалар проектлары булдыру кирәк.

Татарстаннан читтә татар телен, мәдәниятен, татарларның үзенчәлеген саклауда һәм үстерүдә ярдәм итү буенча республиканың конституциячел йөкләмәсен үтәү мөһим юнәлеш булып тора. Татар халкының үсеш тарихы аның территорияль дисперслыгын тәмин итә. Глобальләшү шартларында татарларның культуралы ассимиляцияләшү процесслары көчәйгәннән-көчәя бара, бу исә татар телен берсүзсез күрсәтүче милли горейф-гадәтләрне һәм милли горейф-гадәтләрне югалтуда тискәре чагылыш таба. Туган телдә сөйләшүче татарлар саны кими бара. Татар телен белү дәрәжәсе кимү белән бергә татар телен куллану өлкәсе кими, шул исәптән эштә һәм көнкүрештә. Бу шартларда татар ижтимагыый оешмаларына һәм мәгариф оешмаларына Татарстаннан читтә татар телен өйрәнүдә һәрьяклап ярдәм итү аеруча кирәк.

Татарстан Республикасы дәүләт телләрән һәм Татарстан Республикасы халыкларының башка телләрән саклау, өйрәнү һәм үстерү мәсьәләләре Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәтен гамәлгә ашыруның өстенлекле юнәлешләре арасында тора.

Программаның төп юнәлеше булып, мәдәниятара интеграция (полимәдәни мохит) шартларында телләр һәм мәдәниятләр үсеше өчен белем бирү кинлеген саклау һәм хәзерге дөньяда конкурентлыкка сәләтлелекне тәмин итә торган белемнәрнең кин даирәсенә һәм күләмле багажына ия полилингваль, гармонияле шәхес формалаштыру тора.

II. ПРОГРАММАНЫҢ МАКСАТЛАРЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ

1. Туган телләрнең актив үсешен һәм эшчәнлеген тәмин итү;
2. Туган телләрне саклау, өйрәнү һәм үстерү милли мәдәният нигезләре, төрле милләт халыкларының тулы хокуклы аралашу һәм туплану чарасы буларак;
3. Тел традицияләренә сак мөнәсәбәт формалаштыру, телгә милли-мәдәни кыйммәт буларак аңлы мөнәсәбәт тәрбияләү;
4. Жәмгыятьнең тел культурасын күтәрү;
5. База планы буенча барлык укучыларның туган телләрән өйрәнүен тәмин итү;
6. Фән моделен исәпкә алып, рус һәм татар телләрән чит тел, туган тел һәм чит тел буларак укуту ысулларын яңарту.
7. Мәгариф учреждениеләрәндә ТРда дәүләт телләрән һәм башка телләрне саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру;
8. Белем бирү процессында татар һәм рус телләрәненң дәүләт телләре буларак оптималь эшләвен тәмин итү;
9. Чүпрәле муниципаль районында телләр турындагы законны үтәүне эзлекле гамәлгә ашыру.

10. Милли телдә эшләүче тәрбия һәм белем бирү учреждениеләре челтәрен саклау һәм үстерү, халыкларның рухи һәм мәдәни үзара баету функцияләрен киңәйтү;

11. Чүпрәле муниципаль районында туган телләрен өйрәнү өчен шартлар тудыру;

12. ТР халыклары тарихы контекстында сөйләм културасы нигезләрен, туган телләр һәм аның диалектлары тарихын өйрәнүне тәэмин итү;

13. Филологик дисциплиналар укытуда заманча мәгълүмат технологияләрен гамәлгә кертү.

III. ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДӘУЛӘТ ТЕЛЛӘРЕ

3.1.1. Татар теле.

Программаның бу юнәлешенә төп максатлары түбәндәгеләр:

- татар телен милли мәдәниятнең нигезе буларак өйрәнү һәм үстерү;
- тел традицияләренә сакчыл мөнәсәбәт формалаштыру;
- телгә милли-мәдәни кыйммәт буларак аңлы мөнәсәбәт тәрбияләү;
- укучыларның тел културасын арттыру;
- татар телен өйрәнү өчен шартлар тудыру укытуның 100 %ын колачлау;
- яңа информациялык укыту технологияләрен кертү;
- коммуникатив укыту технологиясен өйрәнү һәм куллану;
- татар телен һәм әдәбиятын укыту өчен югары филологик белемле мәгариф учреждениеләрен педагогик кадрлар белән тәэмин итү.

3.1.2. Рус теле.

Программаның бу юнәлешенә төп максатлары түбәндәгеләр:

- рус телендә белем бирүне арттыру өчен шартлар тудыру;
- повышение уровня владения нормами русского языка, языковой грамотности и речевой культуры;
- югары филологик белемле рус телен һәм әдәбиятын укыту өчен педагогик кадрлар белән тәэмин итү.

3.1. 3.гомуми белем бирү учреждениеләрендә белем алучы башка халыклар вәкилләренә телләрен үстерү

Программаның төп максаты - мәктәптә белем алучы телләрен саклауны һәм үстерүне тәэмин итү.

- Әлеге максатларга ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итәргә кирәк:
- милли-мәдәни эшчәнлек формаларының эшләве өчен шартлар тудыру;
 - башка милләтләрнең телләрен саклауга һәм үстерүгә ярдәм итү;
 - укучыларда толерантлык һәм башка халыкларның телләренә, гореф-гадәтләренә ихтирамлы мөнәсәбәт тәрбияләү;

IV. ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ МЕХАНИЗМЫ

4.1. Норматив хокукый тәэмин итү

4.1.1. Федераль законнар:

Россия Федерациясе Конституциясе;
"Россия Федерациясенен дәүләт теле турында" 2005 елның 1 июнендәге 53-ФЗ номерлы Закон;

"Россия Федерациясе дәүләт теле турында" Федераль законга үзгәрешләр керту хакында" 2023 елның 28 февралендәге 52-ФЗ номерлы Федераль закон .

Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрендәге 1666 номерлы Указы белән расланган 2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәтә стратегиясе;

«Россия Федерациясендә мәгариф турында» 29.12.2012 ел, №273-ФЗ Федераль закон.

4.1.2. Төбәк законнары:

«Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлендәге 1560-ХІІ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

«2023-2030 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасы.

Әлеге программа Татарстан Республикасының Чүпрәле муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен оптималь шартларны хәл итүгә юнәлдерелгән.

4.2. Татар телен уку процессын технологияләштерү

Педагогик технология-уку процессын гамәлгә ашыруның эчтәлекле техникасы.

Белемнәрнең сыйфатын күтәрү өчен уку процессына нәтижәле педагогик технологияләргә керту зарур, чөнки нәкъ менә алар педагогик процессны уку процессында процедураларның һәм операцияләргә аерым эзлеклелегә рәвешендә тәкъдим ителгән этапларны бүлү бирү юлы белән проектлау мөмкинлеге тудыралар, чөнки үтәлүе куелган максатларга туры килә һәм күзалланган нәтижәләргә тәэмин итә.

Шуна күрә без максатлар куябыз:

1. Инновацион уку технологияләргә уңышлы тормышка ашыру өчен кадрлар әзерләгез;

2. Уку процессын чит телләрдә сөйләм эшчәнлеген укуның коммуникатив технологиясенә нигезләнган уку-методик комплекс белән тәэмин итәргә.

3. Жәмгыятьнең тел культурасын күтәрү.

V. ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ЭТАПЛАРЫ

I. Әзерлек этабы 2023 ел

Норматив документларны өйрәнү. Чүпрәле муниципаль районы мәгариф учреждениеләрендә, район мәдәният учреждениеләрендә телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы Законын гамәлгә ашыру буенча программаны булдыру.

II. Төп этап - 2024 - 2026 еллар

Мәгълүмати технологияләрне сыйфатлы куллану культурасын формалаштыру. Укытучыларның теоретик, методик, һөнәри осталыгын арттыру. Алдынгы педагогик тәҗрибә казанышларын өйрәнү.

Сәләтле һәм сәләтле балаларны шәхси эш, дифференциаль өйрәнү, сыйныфтан тыш эш аша иртә ачыклау һәм аларга ярдәм итү системасын камилләштерү.

Өлеге бурычларны муниципаль методик берләшмәләр утырышларында, методик Советларда, муниципаль, республика, төбәкара семинарларда тормышка ашыру.

Туган телне тирәнтен өйрәнүгә ярдәм итүче мәдәни учреждениеләр челтәрен киңәйтү.

Чүпрәле муниципаль районында, учреждениеләрдә, элемтә, транспорт, сәламәтлек саклау, сәүдә, халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләрендә жирле үзидарә органнары буларак татар теле функцияләрен киңәйтү;

туган телләрне үстерүгә ярдәм итүче чараларны нәшрият һәм китапханә эше, матбугат һәм элемтә өлкәләрендә гамәлгә ашыру;

Татарстан Республикасының дәүләт телләрен белгән квалификацияле кадрларны халык хужалыгы, мәдәният һәм мәгариф тармаклары, массакүләм мәгълүмат чаралары һ.б. өчен әзерләү.

III. Әзерлек этабы - 2023 ел

Яңа буын стандартлары буенча белем бирү программалары булдыру, заманча укыту ысулларын, оригиналь иллюстратив материалны һәм күрсәтмә әсбапларны, шул исәптән аудиовизуаль чараларны эшләү, эзләү. Йомгак ясау һәм программа буенча отчет.

VI. ПРОГРАММАНЫ ГАМӨЛГӨ АШЫРУ БУЕНЧА ЧАРАЛАР ПЛАНЫ

№ п/п	ЧАРАЛАРНЫҢ АТАМАЛАРЫ	ВАКЫТ	ЖАВАПШЫ	Финанслау
I. ОЕШТЫРУ ЧАРАЛАРЫ				
1	Милли мөгарифне киңейтүгә, милли мәдәниягә үстәргә район бюджетыннан акча бүлөп бирү	Бөтен чор	Мөгариф бүлөгә, Мәдәнияг бүлөгә	
2	РФ һәм ТР Законнарын «Мөгариф турында», «Мәдәнияг турында», «Бала хокуклары турында Конвенция», «Бала хокукларының гомуми декларациясе»н гамәлгә ашыру эше.	системалы рәвештә	Мөгариф бүлөгә, мөгариф учреждениеләре житәкчеләре Мәдәнияг бүлөгә	
3	«Татарстан Республикасы халыклары телләре турында» Татарстан Республикасы Законы нигезендә мөгариф учреждениеләрендә, мөктәпкәчә учреждениеләрдә, мәдәнияг учреждениеләрендә дөүләт телләре эшчәнлеген тәэмин итү.	Бөтен чор	Мөгариф бүлөгә, мөгариф учреждениеләре житәкчеләре Мәдәнияг бүлөгә	
4	«Татарстан Республикасы халыклары телләре турында» Татарстан Республикасы Законын уку йортларын, мәдәнияг учреждениеләрен рәсмиләштерүдә һәм районның барлык уку йортларында, мәдәнияг учреждениеләрендә чаралар үткәрдә үтәүне тәэмин итү	Бөтен чор	Белем бирү учреждениеләре укучылары Мәдәнияг бүлөгә	
5	Район уку йортларының уку-матди базасын күтәрүне тәэмин итү, туган телләр кабинетлары эшчәнлеген камилләштерү.	Бөтен чор	Мөгариф бүлөгә, мөгариф учреждениеләре житәкчеләре	

6	Татар һәм чуаш телләрендә мәгълүмат технологияләрен район гомуми белем би­рү мөктәпләрендә укуыту процессына киң кертүне тәэмин итү.	Бөтен чор	Мәгариф бү­леге, мәгариф учреждениеләре житекчеләре	
7	100% татар һәм чуаш балалары белән туган телне өйрәнү.	Бөтен чор	Мәгариф бү­леге, мәгариф учреждениеләре житекчеләре	
8	Район мөктәпләрендә татар телендә белем бирүче беренче сыйныфларны һәм мөктәпкәчә учреждениеләрдәге төркемнәрне формалаштыру буенча максатчан эшне оештыру.	Бөтен чор	Белем бирү учреждениеләре укучылары	
10	Мөктәп китапханәләре фондларын туган телләрендә (татар, чуаш) әдәбият, шулай ук сәнгать, туган як тарихы буенча ике телдә китаплар, альбомнар һәм башка чыгана­клар белән тулыландыру.	Бөтен чор	Мәгариф бү­леге	
11	Туган телне һәм милли-мәдәни кыйммәт­ләренә пропагандалау буенча «Туган як» район газетасында мәкаләләр бастыру.	Бөтен чор	Мәдәния­т бү­леге "Туган як" газетасы редакциясе	
12	Мәдәния­т учреждениелә­рендә дө­ләт тел­лә­рен­ен­ тигез эш­лә­вен тә­э­мин итү	Бөтен чор	Мәдәния­т бү­леге	Ел саен 80,0 мең сум
13	«МШБ» МБУ китапханәләре фондларын туган теллә­рен­дә (татар, чуаш) әдәбият белән ту­лы­лан­ды­ру, туган тел­ләр­не өй­рән­ү ө­чен аудио-һәм видео­ма­те­ри­ал­лар белән район китапханә­ләр­ен ком­п­лек­т­лә­у.	Бөтен чор	Мәдәния­т бү­леге	

14	«МПБ» МБУ һәм Халыкара туган тел көне мэгариф учреждениеләренең барлык китапханәләрендә (21 февраль)	Бөтен чор	Мәдәният бүлгеге Мэгариф бүлгеге	Ел саен 2,0 мең сум.
15	Милли горөф-гадәтләргә һәм традицияләргә торгызуга һәм үстерүгә багышланган район милли-фольклор бөйрәмнәрен уздыру, республика халык бөйрәмнәрендә катнашу, «Сабантуй», «Акатуй» милли бөйрәмнәрен ел саен уздыру	Бөтен чор	Мәдәният бүлгеге	Ел саен 20,0 мең сум.
16	Якташ шагыйрьләр һәм язучылар ижат кичәләрен оештыру.	Бөтен чор	Мәдәният бүлгеге Мэгариф бүлгеге	
17	«Авылым кичләре» - «Уллах касе» милли горөф-гадәтләрен һәм горөф-гадәтләрен торгызу һәм үстерүгә багышланган район милли фольклор чараларын үткөрү	Бөтен чор	Мәдәният бүлгеге	
18	Урамнарның исемнәрен, юл күрсәткечләрен, предприятие, оешма, учреждение исемнәрен туган телдә рәсмиләштерүне тәэмин итү.	Бөтен чор	Икътисад бүлгеге	
19	Тел темасына төсле баннерлар урнаштыру	Бөтен чор		
20	«Түгәрәк уен» Бөтенроссия татар фольклоры фестивалендә катнашу	Ел саен	Мәдәният бүлгеге МБУ МПДК	35,0 мең сум.
21	«Татар моңы» яшь башкаручыларның халыкара телевизион конкурсында катнашу	Ел саен	Мәдәният бүлгеге МБУ МПДК	35,0 мең сум.
22	«Чуваш сандугачы» Чуваш жырын башкаручыларның район конкурсын үткөрү	Ел саен	Мәдәният бүлгеге МБУ МПДК	17,0 мең сум.
23	Район мәдәният йортының халык театры спектакльләре	Ел саен	Мәдәният бүлгеге МБУ МПДК	20,0 мең сум.

II. УКУ-ТӘРБИЯ ПРОЦЕССЫН ФӨННИ-МЕТОДИК ТЭЭМИН ИТҮ

1	Туган тел укытучыларының сыйфатлы составын арттыруны тээмин итү.	Бөтен чор	Мәгариф бүлеге	
2	Татар һәм рус мектепләренә татар теле һәм әдәбияты, милли мектепләренә Чуаш теле һәм әдәбияты укытучыларын әзерләүне һәм квалификациясен күтәрүне тээмин итү	2021-2023 еллар	Мәгариф бүлеге	
3	Туган тел укытучыларының алдынгы тәҗрибәсен гомумиләштерү һәм тарату буенча максатчан эш оештыру: методик бюллетеньнәр, буклетлар, брошюралар чыгару.	Бөтен чор	Мәгариф бүлеге	Ел саен 1,0 мең сум.

III. КОНФЕРЕНЦИЯЛӘР ҺӘМ СЕМИНАРЛАР

1	Фәнне укыту проблемалары буенча киңәшмәләр, семинарлар, практикумнар, эшлекле уеннар, ижади хисаплар, Туган тел һәм әдәбият (татар, чуваш) укытучылары өчен мастер-класс үткәргә.	Бөтен чор	Мәгариф бүлеге	
2	Тел сәясәте проблемалары буенча республика мәгариф хезмәткәрләренә квалификациясен күтәрү институты, Татарстан Республикасы Мәгариф министрлыгы һәм Чебоксар республика мәгариф институты белгечләрен киң жәлеп итеп, фәнни-гамәли конференцияләр оештырырга.	Бөтен чор	Мәгариф бүлеге	Ел саен 2,0 мең сум.
3	Республика фәнни-гамәли конференцияләрендә һәм конкурс-акцияләрдә катнашу	ел саен	Мәдәният бүлеге	
4	Муниципаль әдәби-ижади конкурслар үткөрү	Ел саен	Мәгариф бүлеге	12,0 мең сум.
7	Республика, Бөтенроссия фәнни-гамәли конференцияләрендә катнашу	Ел саен	Мәгариф бүлеге	

IV. ХАЛЫКЛАРНЫҢ ТЕЛЕ, МӘДӘНИЯТЕ ҺӘМ ГОРЕФ-ГАДӘТЛӘРЕ БЕЛӘН КЫЗЫКСЫНУНЫ ҮСТЕРҮ. УКУЧЫЛАР БЕЛӘН ЧАРАЛАР			
		Бөтен чор	Мәгариф бүлеге
1	Телләре үстерүгә ярдәм итү һәм пропагандалау максатында «Татар теле декадасы», «Рус теле декадасы», «Чуаш теле декадасы»н оештыру.	Бөтен чор	Мәгариф бүлеге
2	Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның телләрен, мәдәниятләрен, гореф-гадәтләрен пропагандалау һәм өйрәнү буенча Милли-гамәли сәнгать түгәрәкләрен мәгариф һәм мәктәпкәчә учреждениеләрдә оештыру.	Бөтен чор	Белем бирү учреждениеләре укучылары
3	Районда милли мәдәният үзәкләрен оештыру	Бөтен чор	Мәдәният бүлеге
4	Балалар фольклор коллективларының еллык район бәйрәмен татар, рус, чуваш телләрендә оештыру.	Бөтен чор	Мәдәният бүлеге Мәгариф бүлеге
5	Татар теле һәм әдәбияты, Чуаш теле һәм әдәбияты буенча милли мәктәпләр укучылары арасында ел саен үткәреп торган татар теле һәм әдәбияты буенча район олимпиадасын оештыру.	Бөтен чор	Мәгариф бүлеге
6	Татарстан Республикасы, Чуаш Республикасы, Ульяновск өлкәсе әдәбияты һәм сәнгать вәкилләре белән очрашуны оештыру.	Бөтен чор	Мәгариф бүлеге
7	Ел саен татар, рус һәм чуваш телләрендә укучылар конкурсын оештыру.	Бөтен чор	Мәгариф бүлеге Мәдәният бүлеге
8	Ел саен татар, рус һәм чуваш телләрендә халык жырларын башкаручылар конкурсын оештыру.	Бөтен чор	Мәдәният бүлеге
9	Татар теле һәм әдәбияты, Чуаш теле һәм әдәбияты буенча ижади эшләр конкурслары оештыру.	Бөтен чор	Мәгариф бүлеге
10	Татар язучылары һәм шагыйрьләренең, Татарстан Республикасы сәнгать вәкилләренең ижади	Бөтен чор	Мәдәният бүлеге Мәгариф бүлеге

	эшчәнлегенә багышланган иншалар, рефератлар конкурслары оештыру.			
11	«Мин татарча сөйләшәм» район акциясен үткөрү	Бөтен чор	Мәгариф бүлеге МБУ МПБ	
12	«Зирек тиен» еллык Бөтенроссия конкурсында катнашу	Бөтен чор	Мәгариф бүлеге	
13	Шигърият көненә багышланган китап укучылар конкурсын оештыру - 26 апрель (яшен чикләмичә).	Бөтен чор	Мәдәният бүлеге Мәгариф бүлеге	
14	Район мәдәният йортының «Бөтерчек» балалар театры спектакльләрен күрсәтү	Ел саен	Мәдәният бүлеге	
V. ТУГАН ТЕЛ ҺӘМ ӘДӘБИЯТ УКУЧУЧИЛАРЫ БЕЛӘН ЧАРАЛАР				
1	"Туған тел" мастер-классы республика конкурсында кагнашу	Ел саен	Мәгариф бүлеге	Ел саен 3,0 мең сум.
2	«Иң яхшы татар теле һәм әдәбияты укучысы» конкурсында кагнашу	Ел саен	Мәгариф бүлеге	Ел саен 3,0 мең сум.
3	«Елның иң яхшы туған теле һәм әдәбияты кабинеты» район конкурсын оештыру.	Ике елга бер тапкыр	Мәгариф бүлеге	
4	Татарстан Республикасының тарихи һәм әдәби урыннары буенча экскурсияне оештыру.	Бөтен чор	Мәдәният бүлеге Мәгариф бүлеге	
VI. РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСЕ ТӨБӘКЛӘРЕ БЕЛӘН МӘГАРИФ ҺӘМ МӘДӘНИЯТ ӨЛКӘСЕНДӘ ХЕЗМӘТТӘШЛЕК ТУРЫНДА КИЛЕШҮНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ БУЕНЧА ЭШ				
1	Мәгариф өлкәсендә Россия Федерациясе төбәкләренең мәгариф идарәсе (Чуваш Республикасының Батыр һәм Шемурша районнары, Ульяновск өлкәсендә Чынылы районы, Түбән Новгород өлкәсендә Пильнинск районы) белән хезмәттәшлек итү турындагы килешүне	Бөтен чор	Мәгариф бүлеге	

	гамәлгә ашыру чараларының еллык планын рәсмиләштерү				
2	Чүпрәле муниципаль районы һәм Россия Федерациясе төбәге Татар теле һәм әдәбияты укытучыларының уртак семинарларын, конференцияләрен оештыру.	Бөтен чор	Мәгариф бүлгеге	Ел саен 12,0 мең сум.	
3	Россия Федерациясе укытучылары һәм регионы өчен квалификация күтөрү курсларын оештыру.	Бөтен чор	Мәгариф бүлгеге		
4	Туган (татар) телен укыту буенча методик ярдәм күрсәтү максатыннан Чуваш Республикасы һәм Ульяновск өлкәсе, Түбән Новгород өлкәсе мәгариф учреждениеләренә чыгулар оештыру.	Бөтен чор	Мәгариф бүлгеге		
5	«Язгы моңнар» (РФ Ульяновск өлкәсе) татар халык ижаты фестивал-конкурсларында катнашу,	Ел саен	Мәдәният бүлгеге	10,0 мең сум.	
6	Традицион «Сабантуй» милли бәйрәмнәрендә катнашу .	Ел саен	Мәдәният бүлгеге	15,0 мең сум.	
7	Традицион «Сабантуй» милли бәйрәмнәрендә катнашу Сызрань, Самара өлкәсе)	Ел саен	Мәдәният бүлгеге	10,0 мең сум.	
8	Төрки дөнъяның «Урмай Зәлидә» (Чувашия Республикасы) традицион мәдәнияте халыкара фестивалләрендә катнашу	Ел саен	Мәдәният бүлгеге	8,0 мең сум.	
9	Чабоксар шәһәрәндә «Россия чирмәләре» Бөгенроссия халык ижаты фестивалләрендә катнашу	Ел саен	Мәдәният бүлгеге	10,0 мең сум.	
10	Россия халыкларының «Живая нить» музыкаль проектларының төбәк-ара конкурсларында катнашу	Ел саен	Мәдәният бүлгеге	20,0 мең сум.	
11	«ТР Чүпрәле муниципаль районы Жирлекара мәдәният йорты» МБУнең үзешчән сәнгать	Ел саен	Мәдәният бүлгеге	10,0 мең сум.	

	эшчэнлегендә катнашучыларнын татарлар, Россия Федерациясенен якын төбәкләренең (Ульяновск өлкәсе, Чуваш Республикасы)торак пунктларына барулары			
--	---	--	--	--

Эшләр идарәчесе:

Д.Р. Сабирзянова

«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасы кушымта

«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы муниципаль программасын гамәлгә ашыруга ресурслар белән тәэмин итү

Юнәлешнең исеме	Төп чараларның атамалары	Башкаруучылар	Төп чараларның үтәү вакыты	Ахыргы нәтижеләрне бәяләү күрсәткечләре, үлчәү берәмлеге	Индикаторларның кыйммәтләре				Финанслау		
					2024 ел.	2025 ел.	2026 ел.	2024 ел.	2025 ел.	2026 ел.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Максат: Татарстан Республикасында татар, рус һәм башка телләрен, шулай ук республикадан чыгга татар телен саклап калу, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру											
1 нче бурыч. Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының тел сәясәтен норматив - хокукый тәэмин итүне камилләштерү											
1.1 Татарстан Республикасында дәүләт һәм башка телләрен куллану һәм үстерү өлкәсендә хокукый мөнәсәбәтләрне жайга сала торган норматив хокукый актларны эшләү, системалаштыру һәм тәржемә итү	Төп чараларның атамалары	Башкаруучылар	Төп чараларның үтәү вакыты	Ахыргы нәтижеләрне бәяләү күрсәткечләре, үлчәү берәмлеге	2024 ел.	2025 ел.	2026 ел.	2024 ел.	2025 ел.	2026 ел.	
		ТР ДМР ИК ОО	2024-2026 еллар	Эшләнган норматив хокукый актлар саны, берәмлекләр	1	1	1				

		Бурыч буенча барысы		Бурыч буенча барлыгы					
хокуклы һәм үзенчәлекле үстерү, икелтеллек һәм күптеллекне үстерү өчен шартлар тудыру									
2.1. «Татарстан Республикасы дөүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» Татарстан Республикасы Законның гамәлгә ашыру инфраструктурасын үстерү	ТР ДМР ИК ОК ТР ДМР ИК ОО	2024-2026 еллар	0	0	0	0	0	0	0
		Барысы		0		0		0	
		Барлыгы		0		0		0	
2.2. Рус һәм татар телләренә Татарстан Республикасы дөүләт телләре буларак эшләве өчен шартлар тудыру	Жирле үзидарә органнары	2024-2026 еллар							
2.2.1. Татарстан Республикасы дөүләт телләрендә эш алып бару	ТР ДМР ИК ОО	2024-2026 еллар							
2.2.2. Муниципаль хезмәткәрләр, бюджет учреждениеләре хезмәткәрләре өчен эшлекле татар һәм рус									

2.2.7. Татарстан Республикасы дәүләт телләрен саклау һәм үстерү буенча эшне иң яхшы оештыруга ДОО тәрбиячеләре арасында ел саен конкурс үткөрү	ООИК	2024-2026 еллар	Катнашучылар саны, кеше	28	28	28	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә	
				7	7	7		
				30	30	30		
2.2.8. Г. Тукайга багышланган Бөтенроссия туган тел форумьында катнашу	ООИК	2024-2026 еллар	Катнашучылар саны, кеше	7	7	7	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә	
2.2.9. Рус теле көнен оештыру һәм үткөрү	ООИК	2024-2026 еллар	Катнашучылар саны, кеше	30	30	30	1,5 1,5 1,5	
Барысы барлыгы								
2 нче бурыч. Татарстан Республикасында татар һәм рус телләрен өйрәнүнең бөген системасын үстерү һәм татар һәм рус телләрендә укыту;								
Татарстан Республикасынан чыгга татар телен өйрәнүгә һәм татар телендә укытуга ярдәм итү								
2.1. Татар һәм рус телләрен укытуны укылу-методик тәэмин итү	2.1.1. Районда татар телен укытуның торышын анализлау	ООИК	2024-2026 еллар	Эшләнгән аналитик материаллар саны	1	1	1	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә
	2.1.2. Педагогларның һөнәри квалификациясен күтөрү курсларын озата бару, шул исәптән: ДОО хезмәткәрләре	ООИК	2024-2026 еллар	Педагогик хезмәткәрләр саны				Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә
				өч елга	өч елга	өч елга		

	ОО район укугуучылары	Төрөлүшү	Төрөлүшү	Төрөлүшү	Төрөлүшү	Төрөлүшү	Төрөлүшү	Төрөлүшү	Төрөлүшү	Төрөлүшү	Төрөлүшү	Төрөлүшү	Барысы		
													бер тапкыр	бер тапкыр	өч елга бер тапкыр
													0		
													0		
2.2. Уңай тел һәм медәни белем бирү мохите булдыру	2.2.1. Муниципаль әдәби - ижади курслар оештыру һәм үткөрү, «Илһам» («Вдохновение») әдәби-ижат курссының республика этибиндә катнашу	ОО ИК	2024-2026 еллар	Катнашучылар саны	100	100	100	100	100	100	100	100	Бүлөлөрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә		
													40	40	40
	2.2.2. Л.Н. Толстой исемдәге муниципаль фәнни-мәгариф фестивален оештыру һәм үткөрү, республика фестивалендә катнашу	ОО ИК	2024-2026 еллар	Катнашучылар саны	40	40	40	40	40	40	40	40	5,0	5,0	5,0
	2.2.3. Туған тел укугуучылары арасында Туған тел	ОО ИК	2024-2026 еллар	Катнашучылар саны	6	6	6	6	6	6	6	6	10,0	10,0	10,0

	көнөнә багышланган «Туган тел Родной язык» муниципаль мастер – класслар конкурсын оештыру һәм үткәру, республика этабында катнашу	ОО ИК	2024-2026 еллар	Катнашучылар саны	Мәктәп этапы жинүчеләр	Мәктәп этапы жинүчеләр	Мәктәп этапы жинүчеләр	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлеге	
	2.2.4. Тагар теле буенча ел саян олимпиадалар үткәру								
Бурыч буенча барысы									
Бурыч буенча барлыгы 15,0									
3 нче бурыч. Чүпрәле муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү									
3.1. Полимәдени белем бирү һәм тәрбия мохите булдыру									
	3.1.1. Этномәдени компонентлы мәктәп укучылары өчен сөйләм лагеренда милләтара сменага юллама	ОО ИК	2024-2026 еллар	Катнашучылар саны	-	-	-	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлеге	
	3.1.2. Россия Федерациясе халыклары телләрендә мәктәп укучыларының тикшеренү конференцияләрен һәм укулларын үткәру	ОО ИК	2024-2026 еллар	Конференцияләрдә, укулларда катнашкан укучыларның өлеше, %	40	50	50	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлеге	

3.1.3. Чуаш теле һәм әдәбияты декадасын үткөрү	ООИК	2024-2026 еллар	Үткөрелгән декадалар саны, берәмлекләр	1	1	1	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә
3.2. Полимәдәни жәмгыятьтә тел һәм мәдәни мохит булдыру һәм үстөрү	ООИК	2024-2026 еллар	Тел һәм мәдәният кеннәре саны, берәмлекләр	1	1	1	
3.1.4. Россия Федерациясе төбәкләрендә татар теле һәм мәдәнияте көннәрен үткөрүгә ярдәм итү	ООИК	2024-2026 еллар	Регионнардан ел саен катнашучылар саны, кеше	5	5	5	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә
3.1.5. Россия Федерациясе төбәкләреннән килгән укучылар өчен татар теле буенча сөйләм практикасы белән төбәкара смена оештыру	ООИК	2024-2026 еллар					
Бурыч буенча барысы							
Бурыч буенча барлыгы							

4 нче бурыч. Чүпрәле муниципаль районның этнотел ситуациясен һәм программаны гамәлгә ашыру барышын мониторинглау һәм анализлау							
4.1. Программаны гамәлгә ашыруның нәтижеләгән арттыру буенча оештыру чаралары	ООИК	2024-2026 еллар	Хисаплар саны, берәмлекләр	1	1	1	Бүлекләрнең һәм ведомстволарның төп эшчәнлегенә
4.1.1. Чараларның үтәлешен аларның индикаторлары һәм календарь планнары буенча анализлау							
Бурыч буенча барысы							
Бурыч буенча барлыгы							

1000
1000
1000